

Окутуучу : Барпыбаева В.Ж.

Предмет: Кыргыз тили

Класс: 9-класс

Сабактын темасы: Киринди соз

Сабактын тиби: Аралаш (2саат)

УМК: К.К.Жээнтаева, В.Ш.Исаева Кыргыз Адабияты 10-класс, «Кутаалам», Бишкек-2013

Тема	Киринди соз	
Максаты жана милдеттери	1.Коммуникативдик: Киринди соз тууралуу маалымат алуу, суйлом тутумунда туруп суйломго мучо боло албаган создор жонундо тушунук алышат. 2. Тилдик максаты: Тема аркылуу киринди создорду практикада колдонууга, соз байлыгы, кеп маданияттуулугун, кыргыз тилине болгон кызыгуусун ойготушат. 3. Тарбиялык максаты: кыргыз тилин сыйлоого жана нукура кыргызча суйлоого, сулуу, катасыз жазууга, суйлоо маданияттуулугуна уйронушот.	
Кутулуучу натыйжа	Предмет боюнча окуучулардын ишмердуулугу	УУД
	1. Киринди соз тууралуу маалымат алуу, суйлом тутумунда туруп суйломго мучо боло албаган создор жонундо тушунук алышат 2. Теманын устунон иштоо менен окуучулар кыялданууга, ой жугуртуууго, эске тутуусун калыптандырууга, соз байлыгын остуруууго, кеп маданиятына уйронушот.	1. Окуучулар топторго болунуп, мугалим берген тапшырманын устундо чыгармачылык менен командада иштоого уйронушот. 2. Улуттар аралык ынтымакты чындоого, бирин-бири сыйлоого, ынтымакка тарбияланышат.
Негизги тушунуктор	Киринди соз, каратма соз, сырдык соз	
Сабакты уюштуруу		
Предметтер аралык байланыш	Иштоо формасы	Каражаттар
Орус тил, тарых	Жеке жана топторго болунуп иштоо	Китептер, таркатмалар, карточкалар, суроттор, ж.б.

Сабактын максаты: Кабус – наама» чыгармасы аркылуу окуучуларды адептуулукко, ыймандуулукка, ата-энени урматтап, сыйлоого, дос тандоого уйротуу

Кайкабус Каспий денизинин туштук жээгинде жашаган Гилан элинен. Ал (1021-1022-жж.) майда феодалдын уй-булосундо туулган. «Кабус нааманы» (1082-1083-жж.) баштадым деп маалымдайт. Кайкабус ал мезгилде улгайып, 63 жашка чыгып калган болот.

Кайкабус – оз заманынын алдынкы билимдуу адамы. Ал айрыкча музыка жана табият таануу илимдерине кызыккан. Коп илимдерден онор- кесиптен, бардык адамдар учун зарыл деп эсептелген жондом-шыктан, турмуштун койгойу менен куу тириликтен, уй-було, журум-турум, уй айбандары баары жоктун баарынан анын кабардар экени ушул «Кабус-наама» аттуу чыгармасынан ачык корунуп турат. Ал «Кабус-нааманы» жазганга чейин коп окуп, коп изденген. Оз доорундагы маданий борборлордун баарына барып, Самарканд, Бухара, Хорезм шаарларында кобуруок токтогон. Илимпоздордун илимий-педагогикалык эмгектерин жадабай окуган.

Кабустун насыйкаттары – осуп келе жаткан муундарга зор таалим-тарбия бере турган залкар, нускалуу эмгек. «Кабус наама» 44 болумдон турат. Алардын биринчи тортоо диний муноздогу коз карашта жазылып, калган 40 болуму турмуштун ар кандай маселелерин камтыйт.

«Кабус-наама» - кадимки турмуштан алынып жазылган чыгарма. Кайкабус бул «Насыйкат» китебин перзенти Гилан шахка арнап жазган. Автор озу кубо болгон жана уккан-коргон окуяларынын баарын бул чыгармасында пайдаланган.

Бул чыгарма Чыгышта илим, маданият, адабият белгилуу бир нугуна тушуп, ал доордун Рудаки, Фирдоуси, Омар Хаям, Насыр Хисроу сыяктуу чыгаан инсандардын чыгармачылыгы оркундоп турган убактарда жаралган чыгарма. 11-кылымдын коонорбос корком доолотторунун бири болгон булл чыгарма чыгыш таануучулардын, дуйнолук окумуштуулар менен алдынкы устат-педагогдордун конулун озуно буруп, турк, уйгур, озбек, татар, орус, англис, француз тилдерине которулган.

Китептин 5-главасы «Эне-атаны урматтоо жонундо» деп аталып, анда автор ата-эненин конулун иренжитпей, аларга урмат-сый корсотуп, эн бир жакшы мамиле жасоого ундойт. Автор ата-эне тарбиясына да зор маани берет. Ал бир жагынан балдарды ата-энесине терен урмат-сый корсотууго, экинчи жагынан ата-энелердин балдарына тура мамиле жасоого, жакшы тарбия берууго чакырат.

Кайкабус адамдын акыл таразасына озгочо мани берет, анны аркандай доолоттордон жогору коет. Ошон учун перзенттин акыл-парасаттуу болушу бардык нерселердин башаты деп эсептейт. «Колунда дуйнон жок, жакыр болсон да, акылга бай бол, себеби дунуйого марып жыргаганга караганда, акыл байлыгы менен жашаган артыгыраак. Акыл менен дунуйо топтосо болот, бирок дунуйо менен акыл жыйноого болбойт. Акыл – эч нерсе менен олchonбогон кымбат буюм, анны ууру урдай албайт, отко салса куйбойт, сууга салса чокпойт».

Кайкабус – менменсинуу менен текеберчиликке жеринен каршы адам. Бабасы Кабус илим менен адабияттын кишиси болсо да, ченде жок текеберлуу, кербез киши болчу. Анын ушундай жорук-жосундарын куноодо, Кайкабус коп жазган. «Кимде-ким текеберленип менменсинсе, албетте ал ар дайым бушайман болуп журуп отот».

Кайкабус онорду жогору катмардагы адамдардын оз урпактарына калтырган мурасы, ал эми карапайым майда кесипти болсо, караламан жонокой калктын мурасы катары карайт.

Кайкабус оз чойросунун салт-санааларын ботончо бир урматтайт. Ал кундолук тамактанууда, конок кутуудо адам озун кандай алып журуулору жонундо жазган. Ал ошондой эле уулуна кесип тандоо жонундо кенеш берет.